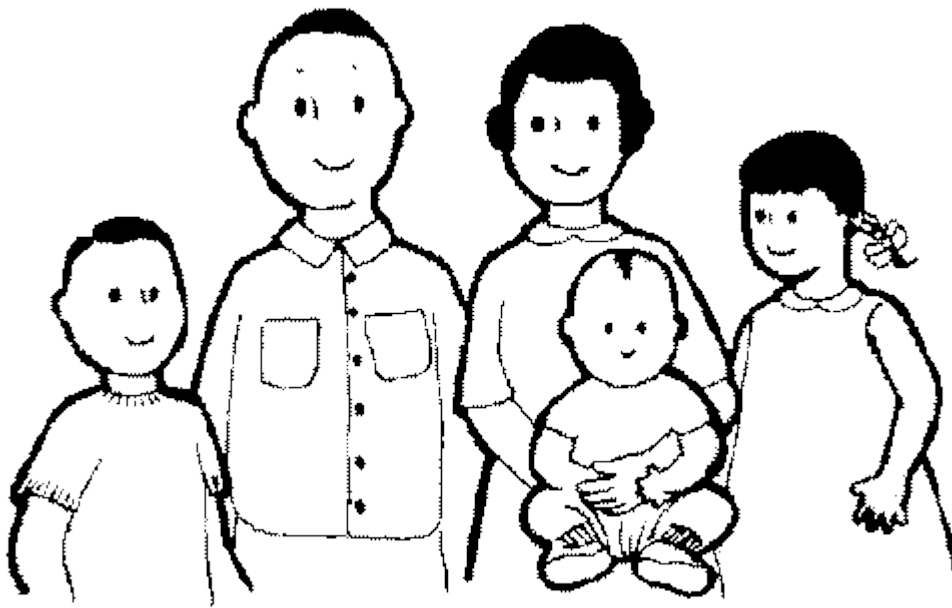

ERO LAPSIPERHEESSÄ

-opas selviytymiseen

LASTEN HUOLTO-, ELATUS-, ASUMIS- JA TAPAAMISASIAT

Vanhemmat voivat eron jälkeen sopia lastensa asumis-, elatus- ja tapaamisasiat keskenään ilman lastenvalvojan vahvistamaa sopimusta. Tämä on usein mahdollista, jos vanhemmat ovat yhdenmielisiä lastensa asioista.

Jos lapsen asioista on vaikeaa päästä sopuun, on hyvä varata aika lastenvalvojalta. Aika varataan lapsen asuinpaikan lastenvalvojalta ja tapaamiseen tulevat molemmat vanhemmat. Jos toinen vanhempi asuu kaukana, voidaan sopimusasioita hoitaa virka-aputeitse.

Riita-asiassa tai erimielisyystilanteissa ajanvaraus kannattaa tehdä lastenvalvojalle, jossa lasten asioista voidaan keskustella, selvittää molemman osapuolen näkemyksiä asioista ja lastenvalvoja voi sovitella tapaamisessa erimielisyyksiä lapsen parasta ajatellen.

Lastenvalvojan vahvistamat sopimukset ovat ns. toimeenpanokelpoisia eli viimekädessä esim. vahvistettuun tapaamissopimukseen voi hakea ongelmatapauksissa käräjäoikeudesta täytäntöönpanoa. Vahvistettu elatussopimus antaa laiminlyöntitapauksissa mahdollisuuden hakea elatuksen Kelan tai ulosoton kautta.

LAPSEN HUOLTO

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukaan lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lasta tulee kasvattaa siten, että hän saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.

Huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta ja muista henkilökohtaisista asioista. Huoltajalla on oikeus saada tietoa lasta koskevista asioista eri viranomaisilta.

Eron jälkeen vanhemmat voivat jatkaa sillä lapsen huoltajuusmuodolla, jolla ovat ennen eroakin toimineet yleisimmin yhteishuollolla. Lapsen huoltajuuden muutokset on sovittava lastenvalvojan luona kirjallisesti ja lastenvalvoja vahvistaa sopimuksen. Kiistatilanteissa lapsen huoltosuhde voidaan ratkaista tuomioistuimessa.

Yhteishuolto tarkoittaa vanhempien välistä yhteistoimintaa ja yhteistä päätöksentekoa lapsen asioissa. Lapsen kannalta on parempi, että hänellä on kaksi huoltajaa. Toisen huoltajan estyessä toimimaan huoltajana, on olemassa toinen joka lapsen asioista voi virallisesti päättää.

ASUMINEN

Huoltajat ratkaisevat yhdessä sen, kenen luokse lapsi jää asumaan eron jälkeen. Käytännön tasolla lapsen asuminen ratkaistaan muuttoilmoituksella sen vanhemman luokse, jonne lapsi muuttaa vanhempien eron jälkeen. Huoltajilta pyydetään hyväksyntä lapsen muuttoilmoitukseen.

Lastenvalvojan luona lapsen asumisesta voidaan tehdä vahvistettu sopimus, mikä on virallisempi ratkaisu asumisasiassa. Tieto kirjautuu maistraattiin lapsen tietoihin ”asuminen äidin/isän luona”.

Lapsen asumisratkaisun tekemisissä on huomioitava erityisesti lapsen tarpeita kuten koulu- ja harrastusasioita ja kaverisuhteita.

Vuoroasuminen

Vuoroasuminen tarkoittaa sitä, että lapsi asuu käytännössä puolet tai lähes puolet ajastaan vuorotellen vanhempiensa luona. Vuoroasumisessakin lapsi voi olla kirjoilla ainoastaan toisen vanhemman luona. Vuoroasumisratkaisun tulee perustua lapsen etuun ja yksilöllisiin tarpeisiin, ei vanhemman tahtoon tai taloudellisiin intresseihin.

Vuoroasuminen on hyvä vaihtoehto jos vanhemmilla on hyvät välit eron jälkeen, vanhempien kodit ovat lähellä toisiaan, lapsi on yli kolme vuotias ja lapsi luonteensa ja kehityksensä perusteella on kypsä asumaan vuoroviikoin vanhempiensa luona.

Vuoroasumisella voidaan ylläpitää lapsen hyviä ja läheisiä suhteita molemman vanhemman kanssa.

Mikään muu lapsen huolto- ja tapaamismuoto ei vaadi niin paljon vanhempien HYVÄÄ JA TOIMIVAA yhteistyötä kuin vuoroasuminen. Toinen vanhempi on koko ajan pidettävä kartalla lapsen tapahtumista; koulu/päivähoitotapaamisista, tulevista ja menneistä lääkäreistä, harrastusmenoista, kaverisynttäreistä, kumisaappaista, kurahousuista, uusien vaatteiden hankinnasta jne.

Vuoroasumistilanteessa vanhemmat voivat sopia, ettei elatusmaksua makseta puolin eikä toisin. Toisaalta elatuksesta voidaan sopia myös niin, että toinen maksaa elatusmaksua toiselle, joka päävastuullisesti hoitaa esim. lapsen harrastus- ja vaatehankinnat.

TAPAAMISSOPIMUS

Lapsen tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata sitä vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu. Lapsen tapaamisoikeuden turvaaminen on molemman vanhemman vastuulla.

Lapsen oikeus tavata vanhempansa ei ole sidoksissa siihen, onko vanhempi lapsen huoltaja. Tapaamisoikeus voidaan vahvistaa vain lapsen ja vanhemman välille.

Lapsen ollessa vanhempien erotilanteessa pieni, tulisi etävanhemman ja lapsen välisiä tapaamisia olla paljon, jolloin mahdollistetaan molemman vanhemman pysymistä läheisenä lapsen elämässä. Hoidosta päävastuussa olevan vanhemman luota pieni lapsi ei voi olla poissa kovinkaan kauaa. (pääsääntöisesti niin monta yötä kuin lapsella on elinvuotia)

Ennen aikaa lastenvalvojalle tapaamissopimusasiassa vanhemmat pohtivat lapsen tapaamisasiota keskenään ja tekevät hahmotelmaa tapaamissopimuksen sisällöstä.

Lastenvalvojan tapaamisessa voidaan sopia tapaamisrytmistä esim. ”lapsi tapaa toista vanhempansa joka toinen viikonloppu, arkitapaamisia joka viikko, juhlapyhät ja koululomat vuorovuosin ja kesälomalla vähintään yksi pidempi jakso kummankin vanhemman luona”.

Valvottuja tai tuettuja tapaamisia voidaan järjestää tapauksissa, joissa lapsen ja toisen vanhemman tapaamisissa on ollut taukoa tai toisella vanhemmalla on oman elämän hallintaongelmia esim.

päihdeongelma. Valvottuja tapaamisia varten tarvitaan lastenvalvojan vahvistama sopimus tai käräjäoikeuden ratkaisu.

ELATUSSOPIMUS

Lapsella on oikeus riittävään elatukseen. Se käsittää lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisen, lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen sekä tästä aiheutuvat kustannukset. Vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan.

Se vanhempi, joka asuu eron jälkeen erillään lapsesta, on elatusvelvollinen. Vanhemmat voivat sopia elatusmaksusta keskenään tai lastenvalvojan luona voidaan tehdä sopimus elatusavusta ja elatusapulaskelma elatusavun summan määrittelyä varten. Oikean elatusavun määrittelyä varten noudatetaan oikeusministeriön ohjetta, mikä alla.

http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200702ohjelapsenelatusavunsuuruudena_rvioimiseksi/Files/OMJU_2007_2_Elatusapuohje_suomi_87s.pdf

Elatusapulaskelmaa varten vanhempien tulee tuoda lastenvalvojan tapaamiseen tositteet tuloista ja ohjeessa mainituista menoista:

- Useamman kuukauden palkkatositteet tai viimeisimmän vahvistetun verotuspäätöksen mukainen vuosiansio, muut tulot ja ansiot
- Asumismenot (vuokra tai asuntolainan lyhennys+vastike, sähkö, vesi, kotivakuutus, kiinteistövero jne.)
- Työmatkamenot halvimman kulkuvälineen mukaan
- Erityiset terveydenhuoltomenot
- Opintolainan lyhennyksen määrä
- Muu elatusvelvollisuus

Laskelmassa selvitetään myös lapsen elatuksen tarve. Tapaamisessa tulisi olla mukana tositteet lapsen menoista esim. mahdollisista päivähoitokuluista, harrastusmenoista, vakuutusmenoista, erityisistä terveydenhoitomenoista jne.

Vanhemmat voivat sopia elatusavun määräksi elatusapulaskelman antaman elatusmaksun määrän tai sopia jostakin muusta summasta.

Elatustuki

Kela voi maksaa elatustukea niille vanhemmille, joiden vanhemmat ovat pienituloisia tai tulottomia. Elatustuen saaminen edellyttää lastenvalvojan vahvistamaa sopimusta tai tuomioistuimen ratkaisua elatuksesta.

Koulutusavustus

Lapsen elatuksesta annetun lain 3.2 §:n mukaan vanhemmat vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuneista kustannuksista myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 18 vuotta, mikäli se harkitaan kohtuulliseksi. Tällöin otetaan erityisesti huomioon lapsen taipumukset, koulutuksen kesto-aika, siitä aiheutuvien kustannusten määrä sekä lapsen mahdollisuudet koulutuksen päätyttyä itse vastata koulutuksestaan aiheutuvista kustannuksista.

Jos koulutusavustus vahvistetaan ennen kuin lapsi täyttää 18 vuotta, lapsen edustajana toimii lapsen lähivanhempi. Sen sijaan täysi-ikäinen lapsi vaatii koulutusavustusta itse ja voi itsenäisesti asuessaan kohdistaa vaateensa kumpaankin vanhempaansa. Koulutusavustus maksetaan 18 vuotta täyttäneen lapsen omalle tilille.

Oikeuskäytännössä on katsottu vakiintuneesti, että koulutusavustus voidaan vahvistaa lukion käymisen ajaksi, koska lukion katsotaan kuuluvan kansalaisten peruskoulutukseen. Koulutusavustus voidaan vahvistaa myös ammatilliseen koulutukseen, mutta kynnys siihen on korkeampi. Koulutusavustuksen vahvistaminen edellyttää aina joka tapauksessa tapauskohtaista harkintaa siitä, onko vahvistaminen kohtuullista. Harkinnassa on otettava huomioon myös lapsen omat mahdollisuudet vastata koulutuskustannuksistaan esimerkiksi opintorahalla, opintolainalla tai työnteolla.

ERON JÄLKEINEN YHTEISTYÖVANHEMMUUS

Hyvä ja onnistunut ero lapsiperheissä on sitä, että vanhemmat pystyvät toimimaan eron jälkeen lapsen asioissa **ensisijaisesti lapsen etu huomioiden**. Tämä vaatii usein tietoisien päätösten asioiden hoitamisesta yhdessä toisen vanhemman kanssa. On opittava erottelemaan toisistaan päättäneeseen parisuhteeseen liittyvät tunteet vanhemmuudesta, jolloin hoidetaan lapsen asioita yhdessä. Lasten asioiden yhdessä hoitaminen vaatii puolin ja toisin joustavuutta.

Nina Kauppinen (2013) on lisensiaatin tutkimuksessaan löytänyt kolmenlaisia toimivia yhteistyön malleja. Kaikissa malleissa lapsen asiat saadaan hoidetuksi asiallisesti. Eroperheen vanhempien tulisi miettiä, millä tavalla he pystyvät tai haluavat jatkossa lapsen asioita keskenään hoitaa. Aina toimiva yhteistyö ei vaadi läheistä suhdetta ex-puolisoon. Tietoinen päätös lapsen parhaaksi toimimisesta on hyvä alku toimivaan erovanhemmuuteen.

HYVÄN YHTEISTYÖN TAPOJA:

- Asiallisen yhteistyön malli
 - Yhteys aina tarvittaessa
 - Vanhempien suhde asiallinen (asiallisuus, järkevyyt ja toisen vanhemman kunnioittaminen), ei ystäviä
 - Oivallus ”toimia rakentavasti lapsen parhaaksi”
 - Ymmärrys siitä, että kohtelemalla toista vanhempaa huonosti riitelemällä satutetaan samalla lasta.

- Tiiviin yhteistyönmalli
 - Yhteyksiä useasti, käytännössä pyöritetään arjen vanhemmuutta yhdessä
 - Ystävällinen suhde, ei ystäviä
 - Oivallus: ”tehdä töitä yhteistyön suhteen”

- Saumattoman yhteistyömalli
 - Yhteyksiä useasti
 - Vanhempien suhde välitön, ovat ystäviä
 - Alusta saakka on päätetty tehdä hyvää yhteistyötä

Lähde: Kauppinen Nina 2013. Eronjälkeinen selviytyminen ja onnistunut yhteistyö eroperheiden tarinoissa. Ammatillinen lisensiaattitutkimus, Turun yliopisto.

LAPSEN TUKEMINEN EROSSA

- Lapsi tarvitsee eron jälkeen tavallista ikätasoista arkea. Arjen tulisi olla ennakoitavissa olevaa.
- Lapselle olisi hyväksi, jos arjen asiat hoituisivat samalla tavoin kuin he ovat tottuneet.
- Jos mahdollista, lapsen asuminen olisi hyvä järjestää jatkumaan samalla alueelle kuin ennenkin. Se takaa kavereiden ja koulun samana pysymisen.
- Isovanhemmat ja muut läheiset tulisi saada mukaan tukemaan lasta uudessa tilanteessa.
- Toisesta vanhemmasta ei saa puhua pahaa toisen lapsen kuullen eikä lapsi voi toimia viestinviejänä
- Lapsen kanssa pitää puhua ennen eroa eron syistä ja sen jälkeen eron nostamista tunteista.
- Yksi suuri haaste erovanhemmuudelle on lapsen tunteiden kohtaaminen vanhemmalle itselleenkin vaikeassa tilanteessa.